

**KREDIT MODUL TIZIMIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARDA BOSHQARUV
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING AMALIYOTDAGI HOLATI**

Dusnazarov Uktam

Guliston davlat pedagogika instituti

Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10876166>

Annotatsiya. Ushbu maqolada kredit moduli tizimida bo'lajak o'qituvchilarda boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirishning amaliy ahamiyati haqida so'z boradi. Maqolada ta'limning shakllanishida va o'quvchilarning rivojlanishida o'qituvchining ta'lim jarayonidagi ro'li, boshqaruv va ota-onalar bilan o'zaro aloqada bo'lish, shuningdek kasbiy faoliyatda ilgari lab borish uchun samarali muloqot ko'nikmalari zarurligi ta'kidlanadi. Ta'lim muassasalarida ta'lim tizimining boshqarilishi va rivojlanishi bilan bog'liq muammolarni yechish uchun nazariy va amaliy masalalar haqida yozilgan maqola bo'lib, rahbarlar uchun kerakli qobiliyatlar va bilimlar haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Kredit modul tizimi, rahbar faoliyati, pedagogik bilim, ta'lim sifati, boshqaruv kompetensiyasi.

**THE PRACTICAL SITUATION OF DEVELOPMENT OF MANAGEMENT
COMPETENCIES OF FUTURE PEDAGOGUES IN THE CREDIT MODULE SYSTEM**

Abstract. This article talks about the practical importance of forming management competencies in future teachers in the credit module system. The article emphasizes the role of the teacher in the educational process in the formation of education and the development of students, the need for effective communication skills to interact with management and parents, as well as to advance in professional activities. . The article is written about theoretical and practical issues to solve the problems related to the management and development of the educational system in educational institutions, and the necessary skills and knowledge for leaders are expressed.

Key words: credit module system, leader's activity, pedagogical knowledge, quality of education, management competence.

**ПРАКТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ
СИСТЕМЕ**

Аннотация. В данной статье говорится о практической значимости формирования управленческих компетенций у будущих учителей в кредитно-модульной системе. В статье подчеркивается роль преподавателя в образовательном процессе в

формировании образования и развитии учащихся, необходимость эффективных коммуникативных навыков для взаимодействия с руководством и родителями, а также для продвижения в профессиональной деятельности. В статье написаны теоретические и практические вопросы решения проблем, связанных с управлением и развитием образовательной системы в образовательных учреждениях, а также изложены необходимые навыки и знания для руководителей.

Ключевые слова: *кредитно-модульная система, лидерская деятельность, педагогические знания, качество образования, управленческая компетентность.*

Oliy ta'limning o'z oldiga qo'ygan asosiy vazifalaridan biri mutaxassisni o'z-o'zini rivojlantirishga, mustaqil ravishda bilimni ko'paytirishga, innovatsion faoliyatga ega bo'lgan ijodiy shaxsiyatini shakllantirishga, boshqaruv kompetensiyalarini egallashga yo'naltirishdan iboratdir. Bunday vazifani amalga oshirish uchun tayyor bilimlarni o'qituvchi tomonidan talabaga berishning o'zigina kamlik qiladi. Bunday yo'l talabani bilimlarni o'zlashtirishning passiv iste'molchisiga aylantirib qo'yadi. Vaholanki, bugun bizga bilimlarni o'zlashtirishdagi passiv iste'molchi emas, balki uning faol ijodkori zarurdir. Natija shunday bo'lishi kerakki, bo'lg'usi mutaxassis har qanday nazariy va amaliy muammoni ifodalay oladigan, uni yechishning yo'llarini ilmiy yoki metodik jihatdan tahlil qilishni uddalaydigan eng munosib va muvofiq natijalarni topib, uning to'g'riligini isbotlab bera oladigan bo'lsin.

Ta'lim tizimidagi o'zgarishlar ta'lim mazmuni bilan chambarchas bog'liq. Yangilanishlar talabalar o'qishini tashkil etishning yangi shakli va usullari haqida ham bosh qotirishni talab etadi. Shu ma'noda talabalarning kredit modul tizimida boshqaruv kompetensiyasini egallashga oid ta'limini tashkil etish muhim shaklgina emas, balki ta'lim jarayonining asosini tashkil etuvchi muhim qism bo'lishini taqozo etadi.

Bularning barchasi ta'lim berish (olish)ning zamonaviy metodlarini egallashni, talabalarning ijodiy qobiliyatlarini o'stirishni har bir talabaning imkoniyat va salohiyatini e'tiborga olgan holda, guruh o'qishlaridan individual o'qishga o'tishni ko'zda tutadi. Bu jarayonni shunday tashkil etish lozimki, uning natijasida talabaning boshqaruv kompetensiyasini egallay olishi va bu bilimlarini hayotga tatbiq etishga oid qobiliyati, ko'nikma va malakalari shakllansin.

Kredit-modulli tizim ikkita asosiy funktsiya bilan ta'minlangan.

Birinchisi - talabalar va o'qituvchilarning harakatchanligini targ'ib qiladi va bir universitetdan boshqasiga o'tishni soddalashtiradi.

Ikkinchisi - jamg'arib boriladigan, o'quv va ilmiy faoliyatning barcha turlarini hisobga olgan holda talaba tomonidan olib boriladigan ish hajmining aniq ta'rifi.

Bo'lajak o'qituvchining boshqaruv kompetentligini shakllantirish pedagoglarni tayyorlashdagi murakkab muammolar qatorida o'ziga xos o'rin tutadi. Ayniqsa ta'limni modernizatsiyalash bilan bog'liq islohotlarning joriy bosqichida kasbiy pedagogik faoliyatga moslashish muammosi yanada yaqqol namoyon bo'lmoqda. Bo'lajak o'qituvchilarni amaliy, psixologik, metodik, tadqiqotchilik turlari bilan bir qatorda o'qituvchining rahbarlik kompetentligini shakllantirish bilan boyib bormoqda. Rahbarlik kompetentlik tashhisi kasbiy shakllanishning mohiyatli xarakteristikalariga diagnostik, kommunikativlik, boshqaruv va proektiv o'quvlar guruhlarini kiritish lozim. Pedagogning bilish faoliyati ko'p jihatdan o'rganilayotgan narsalarning murakkabligi, dinamikasi, nostandartligi, ijtimoiy hodisalarni ajratib turadigan chegaralarning ta'siri, ularni izlash, noaniqlik bilan belgilanadi, bu esa kuzatuvchanlik, suhbatdoshning ichki dunyosini modellash tirish malakasini nazarda tutadi. Zamonaviy oliy ta'lim kelajak oliy ta'lim o'qituvchilari uchun yangi va xilma-xil qiyinchiliklar tug'diradi. Ular nafaqat talabalarni o'qitishadi, balki o'quv rejalarini boshqarish, ta'lim sifatini baholash, shuningdek oliy ta'lim sharoitini rivojlantirish bilan ham shug'ullanadilar. Bularning barchasi ulardan yuqori kommunikativ va boshqaruv kompetensiyalarini talab qiladi. Kommunikativ boshqaruv kompetensiyalarining rivojlanishi oliy ta'lim o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligining muhim elementi hisoblanadi. Ushbu ko'nikmalar ularga o'quv jarayonlarini samarali boshqarishga, talabalarning sifatli ta'lim olishiga hissa qo'shishga va zamonaviy oliy ta'limning qiyinchiliklarini yengishga yordam beradi.

Bo'lajak o'qituvchilar uchun kommunikativ va boshqaruv kompetensiyalari nima uchun muhim?

1. Sinfni samarali boshqarish. O'qituvchilar har birining o'ziga xos individual ehtiyojlari, o'quv uslublari va xulq-atvoriga ega bo'lgan turli xil o'quvchilar guruhlarini uchratadilar. O'qituvchilar samarali o'quv muhitini yarata olishlari, intizomni saqlashlari va o'quvchilarni motivatsiya qilishlari kerak. Muloqot ko'nikmalari o'qituvchilarga o'z o'quvchilarining ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishga va ular bilan o'rganishni rag'batlantiradigandarajada o'zaro aloqada bo'lishiga yordam beradi.

2. Ma'muriyat va ota-onalar bilan o'zaro hamkorlik. Oliy ta'limning o'qituvchilari talabalarning ma'muriyati va ota-onalari bilan ham o'zaro aloqada bo'lar ekanlar. Boshqarma bilan samarali muloqot qilish imkoniyati o'qituvchilarning ta'lim dasturi va o'quv muhitini yaxshilashda ishtirok etishlariga yordam beradi. Muloqotni boshqarish ko'nikmalari ota-onalar

bilan konstruktiv o'zaro aloqalarni o'rnatish uchun ham qulay keladi, bu esa muvaffaqiyatli ta'lim jarayoniga hissa qo'shadi. Oliy ta'lim kelajakdagi o'qituvchilarda bu kompetensiyalarni qanday shakllantira oladi?

1. O'quv dasturlariga integratsiya. Oliy ta'lim kelajakdagi o'qituvchilar uchun o'quv dasturiga aloqa va boshqaruv ko'nikmalarini o'rgatishni birlashtirishi mumkin. Bunga samarali muloqot, sinfni boshqarish, nizolarni hal qilish va kasbiy etika bo'yicha kurslar kiritilishi mumkin.

2. Amaliy tajribalar. Nazariy tayyorgarlikdan tashqari, talabalarga haqiqiy talabalar bilan ishlash yoki amaliyotda boshqaruv vazifalarida ishtirok etish orqali amaliy tajriba orttirish imkoniyati berilishi kerak. Bu esa ularga bilimlarini amalda qo'llanib, amaliy ko'nikmalarni hosil qilish imkonini beradi.

Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari amaliy yondashuv orqali kasbiy-pedagogik faoliyatni tashkil qilishning metodik ta'minotini ishlab chiqishni taqozo qildi. O'quv mashg'ulotini axborot, o'zini o'zi anglash va amaliy kabi uchta blokda qurish maqsadga muvofiq. Oliy pedagogika ta'limining o'ziga xosligini bunday tushunish madaniyat va ta'lim tizimi shaxslaridan, o'qituvchidan rahbarlik kompetentligini doimiy namoyon etish talab etilishi an'anaviy ta'lim tizimi mazmun-mohiyatidan izlash manbai bo'lishi mumkin.

Ta'lim muassasasi rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish, o'quv jarayonini va o'quvchilarni yaxshi boshqarish, o'quv muassasasini yanada rivojlantirish va o'quvchilarga eng yaxshi o'quv tajribasini taqdim etishda yordam beradi.

Bo'lajak pedagoglar uchun boshqaruv kompetensiyasi, o'quv muhitini rivojlantirish, o'quvchilarni o'zlashtirish va ta'lim sifatini yuqori darajada ta'minlashda yetarli bilim, malakali amal va tajribaga ega bo'lishni talab qiladi. Boshqaruv kompetensiyasi, o'quvchilarning o'zlarini rahbarlik qiluvchi, mantiqiy, hissiy, va ma'naviy rivojlanishiga yordam bera olish, ta'lim jarayonini samarali tashkil qilishni o'z ichiga oladi.

Xulosa qilib aytganda, Kredit modul tizimida bo'lajak pedagoglarda boshqaruv kompetensiyasi, ta'lim muassasasining rivojlanishi va o'quvchilarning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Pedagoglar bu kompetensiyalarni rivojlantirib, o'quvchilarni o'zlashtirish va ijtimoiy, ma'naviy muhitda huquqiy, adolatli rivojlanishiga o'z ta'sirini ko'rsatadi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5349-son Farmoni
2. Tojiyev M. Mamadaliyev K. Xurramov A. Rivojlangan xorijiy mamlakatlar oliy ta'lim tizimi rivojlanishida kredit sistemasining o'rni va ahamiyati. Oliy ta'lim taraqqiyoti istiqbollari: to'plam N-3. Toshkent 2015. 52-b.
3. Hamidova, M., & Karimova, S. (2021). Ta'lim Boshqaruvi va Menejmenti. Toshkent: O'qituvchi.
4. Qizi, S. A. A. (2021). Content, form and means of formation of basic competences in primary school students. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(10), 1494-1497.
5. qizi Suvonqulova, A. A. (2022). BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA TAYANCH KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 1(10), 7-9.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH